

katholiek nieuwsblad

Aperite...emptori

STILTE BEROERT DE SNAREN VAN DE ZIEL
EEN INTIEME BLIK OP EEN
VERBORGEN MONNIKENLEVEN

P. 10-11

interview

Getuigen van de stilte Een intieme blik op een heilige berg

DOOR HETTIE VAN DER VEN

De berg Athos ligt op een schiereiland in het noordoosten van Griekenland en is een autonome monnikenrepubliek. In tientallen kloosters leven er al eeuwenlang oosters-orthodoxe monniken. De Oekraïense diaken en filmproducent Alexandr Plyska mocht in een van de kloosters filmen en maakte de documentaire *Where are you, Adam?*. "In stilte met de monniken samen zijn, dat is wat we beoogden."

Met de film wilde de regisseur de levensruimte van de monniken op Athos absoluut niet verstoren, maar er enkel getuige van zijn.

"Ons uitgangspunt is respect." Met deze woorden opent Alexandr Plyska (47) uit Kiev de Nederlandse première van zijn film, twee weken geleden in De Balie in Amsterdam. Zo'n vijftig belangstellenden zijn aanwezig bij de West-Europese doop van een bijzonder project. De cijfers: na acht jaar toestemming vragen en vier jaar filmen is tachtig uur aan materiaal gemonteerd tot een film van tachtig minuten. Wat er ontbrak? Sponsors. Liefde en verlangen om samen aan de slag te gaan, waren er wel in overvloed. "Het territorium van de mens is heilig", zo vervolgt hij. "Gevoelens van anderen zijn het geheimste terrein op aarde. Met

de film wilden we de levensruimte van de monniken op Athos absoluut niet verstoren, maar er enkel getuige van zijn. We wilden de stilte juist bewaren. In stilte samen zijn met de monniken, dat is wat de film beoogt." De orthodoxe diaken benadrukt nog maar eens: "Alles is echt in de film. Er is niks in scène gezet." Wanneer het zaallicht al dooft, zet Plyska een lied in. Het is 'Het grote vastenlied', dat ook klonk bij de première in Kiev. De aanwezigen zijn muisstil, en dan moet de film nog beginnen. Plyska bezocht de berg Athos voor het eerst in 2000. Hij raakte bevriend met Gerdona Gregry (1942-2018), de hegu-

men (zeg maar abt) van het klooster Dochiariou. Plyska overtuigt hem na jaren van het belang van een film. Hij mag die gaan maken, mits het geen 'reclamefilm' wordt en niet alleen Gregry centraal staat.

HECHTE GEMEENSCHAP

Op het schiereiland bevinden zich vandaag de dag nog zo'n twintig kloosters, waarvan Dochiariou een van de grootse is. Vrouwen zijn niet welkom op Athos en elektriciteit of andere moderniteiten zijn evenmin aanwezig. Dochiariou werd aan het einde van de tiende of begin van de elfde eeuw gesticht. Bijzonder is dat er sinds 1990 veel

nieuwe monniken zijn ingetreden in kloosters op Athos, voornamelijk afgestudeerde jongeren uit de voormalige Sovjet-Unie en jonge Grieken. Ze leven met elkaar in hechte gemeenschap. "Wij zijn dienstknechten van Christus, altijd met God als oriëntatiepunt", aldus hegumen Gregry. De tachtig minuten zijn razendsnel voorbij. "Dank aan onze ouders, onze gezinnen en onze geestelijke vaders", zo is op de aftiteling gelezen. De zaal was stil tijdens de film en is dat na afloop ook nog een tijdje. "Mooi, die stilte", zegt Plyska. "Ik ben er zelf ook nog stil van, ook al heb ik de film voor mijn gevoel duizend keer gezien."

Na het verbreken van de stilte uiten de bezoekers hun waardering richting de diaken. Ze staan letterlijk in de rij om met hem op de foto te gaan. Op de vraag vanuit het publiek hoe de Russen en Oekraïners in kloosters op Athos op dit moment met elkaar omgaan, komt Plyska weer terug bij zijn openingszin in Amsterdam. "Iedereen heeft respect voor elkaar. Er wordt nauwelijks over de oorlog gepraat."

EEN ZEGEN

Eenmaal rustig aan tafel weidt hij nog wat verder uit. "Mijn hart is vol van deze monniken. Het is een zegen dat we deze film hebben kunnen maken. Pas toen die helemaal af was, in januari 2019, kon ik echt geloven dat het gelukt is. Of de film belangrijk is? Net zo belangrijk als de zonsopgang en het geruis van de wind of een rivier. Die

raken, net als de film, de snaren van onze ziel."

Plyska droomt ervan om de film in het Vaticaan aan paus Franciscus te laten zien. Of dat gaat lukken, daar heeft hij geen idee van, en het is uiteindelijk ook niet zo belangrijk. Hij stelt zijn toehoorders gerust. "Misschien heb je niet alles begrepen van de film of slaap je er een nacht niet van. Dat is precies de bedoeling. Dan leeft de film in jou verder." ●

Where are you, Adam? is nog te zien: 20/8 in Megen, 22/8 in Woerden, 24/8 in Amsterdam, 26/8 in Rotterdam (Russisch gesproken), 28/8 in Antwerpen en 11/9 in Oostende. Ook kan de film op verzoek vertoond worden, bijvoorbeeld in parochies. Informatie (in het Nederlands) is te verkrijgen via Katia Novikova: (06) 21 70 34 80, Katia.Novikova@skf.com.

recensie

Even deel zijn van een verborgen monnikenwereld

DOOR HETTIE VAN DER VEN

De openingsscène van *Where are you, Adam?* toont een donkere kapel. Er klinkt ingetogen gezang en er brandt enkel kaarslicht. Dan een ander beeld, wuivende maïs in de wind. "Wat is het prachtig om te beseffen dat je in het leven je eigen kruis draagt", klinkt het.

De camera observeert en toont beelden van de twee belangrijkste aspecten van het leven van de monniken in klooster Dochiariou op Athos: bidden en werken. Je ziet ze groenten schoonmaken, een vers gevangen vis doormidden zagen, cement draaien voor een muur die tegen de zee moet beschermen, timmeren, smeden, brood bakken en de olijfoogst verwerken. Eén monnik zorgt voor het ongelofelijke aantal katten. De extreme fysieke arbeid wordt afgewisseld met gebed. We zien van dichtbij de geloften van een monnik. De overste

legt zijn handen op het hoofd van de jongeling, biedt hem sandalen aan en knipt zijn haren af. "Jij treedt in via mijn handen, hoofd en hart." Het *Kyrie Eleison* klinkt. Er zijn rust en stilte, zowel onder de monniken als in de filmmontage, wat voor een intense beleving zorgt. Je kabbelt als kijker mee, gelijk op met de wind en de zee.

VERBORGEN WERELD

Hoofdpersoon in de documentaire is *hegumen* (abt) Gregry. Hij is het meest aan het woord en is opmerkelijk open over zijn worstelingen en angsten. Zijn tranen vloeien veelvuldig. Het einde van zijn leven valt hem zwaar. "Goede werken worden slechts met pijn en moeite voltooid. Ik blijf tot mijn laatste adem in het klooster." En even later: "Ik hoef het hoe en waarom niet te begrijpen. God weet het. Ik draag mijn

lot met geduld. Dat heb ik hier op de berg geleerd." De monniken vieren Pasen, dat natuurlijk ook in de orthodoxe Kerken het belangrijkste feest is. Er zijn bezoekers en er wordt een grap uitgehaald met een houten ei. Even later sneeuwt het. Een monnik speelt piano. En passant wordt de filmtitel verklaard: "In het paradijs heeft God aan Adam gevraagd waar hij was. Berouw is de enige weg terug naar Christus."

Where are you, Adam? laat je intiem en van dichtbij getuige zijn van een verborgen wereld. Zo intiem zelfs, dat het soms bijna ongemakkelijk wordt. Bovenal mag je als kijker voor even onderdeel zijn van de levenssfeer van de monniken. Een voorrecht.

Info: denpeirazei.com